

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

2 יוני 2024
24413-04-24

גפנר נ' עמר

טל חבקין

סגן הנשיאה

מנחם מנדל גפנר
ע"י עו"ד אברהם זינגר

המבקש

- נגד -

יעקב עמר

המשיב

פסק דין

לפניי בקשת רשות ערעור על החלטת רשמת ההוצאה לפועל בתל אביב (כב' הרשמת הילה דקל צמח) מיום 19.3.2024 בתיק הוצל"פ 511059-09-23 שדחתה בקשה לסילוק על הסף של בקשה לביצוע שטר. בבקשת הסילוק נטען שבקשת הביצוע אינה עומדת בדרישות חוק אשראי הוגן, התשנ"ג-1993 (להלן גם: "החוק"), ולכן דינה להימחק.

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

הרקע

1. ביום 11.9.2023 הגיש המשיב בקשה לביצוע צ'ק על סך של 200,000 ש"ח שמשך המבקש לפקודתו. בבקשת הביצוע צוין כי הצ'ק נמסר על רקע הלוואה שנטל המבקש מהמשיב.

2. המבקש עתר לסילוק בקשת הביצוע על הסף בטענה שהמשיב לא צירף העתק של חוזה הלוואה ולא מולאו הפרטים הנדרשים בטופס הנלווה לבקשת ביצוע שעילתה הלוואה בניגוד לסעיף 8(א) לחוק אשראי הוגן, ועל יסוד תקנה 104(א)(2) לתקנות ההוצאה לפועל, התש"ס-1979. המבקש גרס כי הוא והמשיב הכירו בשנת 2022, כשהמבקש היה בן 23. המשיב הציג עצמו כיועץ עסקי המתמחה במעונות יום, והציע שירותי ייעוץ וליווי למבקש ולשותפו, שביקשו להפעיל מעונות. לטענת המבקש, המשיב ניצל את האמון שניתן בו והונה את המבקש כאשר מכר לו ולשותפו זכות להפעיל שני מעונות יום תמורת 1.7 מיליון ש"ח. זכות ההפעלה הייתה שייכת לעמותה שבניהול המשיב, ולא למשיב עצמו. במסגרת תשלומי התמורה נדרשו המבקש ושותפו להעביר כסף לעמותה. המשיב מצדו משך את הכסף לכיסו הפרטי, והמבקש נאלץ לכסות את החובות שנוצרו לעמותה. בשלב מסוים דרש המבקש מהמשיב את הפסקת משיכת הכסף והשבת הסכומים שנטל מהעמותה מעבר לסכום התמורה. המשיב טען כי ייטול הלוואה ממכר שלו ובדרך זו יפרע חלק מחובותיו כלפי המבקש והעמותה. המשיב לווה מאותו מכר העוסק בהלוואות חוץ בנקאיות סך של 200,000 ש"ח, בריבית בשיעור של 2% לחודש, וביקש מהמבקש להמציא עבור המלווה צ'קים כערבות להחזר ההלוואה. מאחר שהמבקש היה שבוי לחלוטין במערבולת הכלכלית שאליה הכניס אותו המשיב, ובצורך לכסות חלק מחובות העמותה ולהציל ככל הניתן את העסק שרכש, נענה למבוקש והמציא למשיב צ'ק עם מוטב ריק על סך 200,000 ש"ח כערבות לחוב של המשיב כלפי אותו מלווה עלום שם. בדיעבד התברר כי המשיב מילא את שמו כמוטב, ובאמצעות בקשת ביצוע שטר "מבקש החייב מהערב למלא את ערבותו". לטענת המבקש, המשיב לא קיים את דרישות הסף הקבועות בחוק אשראי הוגן בשך שלא צירף את הסכם ההלוואה, לא פירט את תנאיה ולא מילא כנדרש את הטופס הנלווה לבקשת ביצוע השטר שעילתו הלוואה.

3. בתשובה לבקשת הסילוק טען המשיב כי השניים ניהלו קשרי ידידות וחברות אמת. המשיב ליווה את המבקש בכל מישורי ניהול העסק. במסגרת זו ביקש המבקש הלוואה על סך של 200,000 ש"ח. המשיב ביקש מחבר שילווה למבקש את הסכום, והחבר הסכים בתנאי שההלוואה תינתן למשיב, והמשיב יעמוד מול המלווה. וכך היה. המבקש והמשיב חתמו על היתר עיסקא. המשיב טען כי הוראות חוק אשראי הוגן אינן חלות: מדובר בהלוואה

חברית נטו וללא מטרות מסחר ואחרות. ככל שיש למבקש טענות נגד גובה הריבית, הוא היה יכול לדחות את הצעת ההלוואה. ככל שסכום הריבית מופקע, הדבר נעשה בתום לב. התשובה נתמכה בתצהיר.

4. בתגובה לתשובה (שנתמכה בתצהיר) טען המבקש כי הצ'ק שמסר למשיב לא ניתן על רקע הלוואה שהמבקש נטל מהמשיב, אלא כערבות להלוואה שהמשיב נטל מאדם אחר בשל חובות של המשיב כלפי עמותה שהמבקש ניהל, ושנרכשה מהמשיב לאחר שהמשיב משך ממנה כשני מיליון ש"ח. עוד טוען המבקש כי סעיף 8 לחוק אשראי הוגן, המחייב את מבקש הביצוע לצרף העתק של הסכם הלוואה אם השטר ניתן כחלק מחוזה הלוואה, חל על הלוואה שניתנה על ידי כל מלווה ולא רק על מי שעוסק במתן שירותי אשראי. **החלטת הרשמת**

5. הרשמת החליטה לדחות את בקשת הסילוק. היא ציינה כי בבקשת הביצוע נכתב שהשטר ניתן בשל הלוואה; המשיב סימן שהוא מלווה יחיד שנתן הלוואה שלא דרך עיסוק; ושהשטר ניתן כבטוחה לפירעון הלוואה או כתשלום להחזר הלוואה. בטופס הנלווה לבקשת ביצוע שעילתה הלוואה סימן המשיב שהחוק אינו חל מסיבה ש"החייב אינו בין התאגידים שקבע שר המשפטים לפי סעיף 15ג לחוק". הרשמת קבעה שסעיף 15ג לחוק אינו רלוונטי, אך על סמך התיאור העובדתי המשותף לשני הצדדים, הזוכה אינו בא בגדר "מלווה דרך עיסוק": אין חולק שהמשיב קיבל את ההלוואה ממכר שלו (צד ג'). הצדדים חלוקים אם אותו צד ג' נתן הלוואה למשיב, והמשיב ביקש מהמבקש למסור צ'קים כערבות להחזר של אותה הלוואה (כשהצ'ק שהוגש לביצוע ניתן כערבות להלוואה זו); או אם המשיב ביקש מצד ג' כטובה חברית שילוה למבקש 200,000 ש"ח ושהצ'ק ניתן כערובה להחזרה. הרשמת קבעה כי לפי שתי החלופות אין מדובר במלווה על דרך עיסוק; כך, אם המשיב הוא זה שקיבל את ההלוואה ממכר שלו, אז הוא בעצמו הלווה ואינו בגדר מלווה על דרך עיסוק; ואם המשיב קיבל כסף ממכר שלו כטובה חברית ונתן אותו כהלוואה למבקש, גם אז אין הוא בא בגדר מלווה על דרך עיסוק. המשיב הגדיר את עצמו בבקשת הביצוע כמלווה יחיד שלא דרך עיסוק, כך שהיה עליו לסמן שהחוק חל בחלקו. הרשמת ציינה שהמשיב אינו מיוצג, והטפסים הכרוכים בהגשת בקשת ביצוע שעילתה הלוואה הם מורכבים ועמוסים בפרטים. לכן נקודת המוצע להמשך הדיון לעניין הוראות חוק אשראי הוגן היא שהמשיב הוא בגדר מלווה יחיד שנתן הלוואה שלא דרך עיסוק וחוק אשראי הוגן חל בחלקו.

6. הרשמת ציינה כי סעיף 15א(א) לחוק קובע שאין תחולה להוראות סעיפים 2, 3, 5(ב) ו-1(ג) ו-2(ב) ו-7 לאותו חוק, ולכן לא קמה חובה לערוך מסמך הלוואה בכתב לפי סעיף 2, ולא חלה חובת הגילוי לפי סעיף 3. ביחס לסעיף

8 לחוק קבעה הרשמת כי די בעותק הצ'ק שהוצג במסגרת הבקשה לביצוע שטר. על רקע זה דחתה הרשמת את בקשת הסילוק שנסמכה על הסמכות שהוקנתה לרשם ההוצאה לפועל בסעיף 10 לחוק, בלא צו להוצאות.

7. הערה במישור הדיוני: במקביל להגשת הבקשה לרשות ערעור ביקש המבקש ארכה להגשת התנגדות לביצוע שטר אשר נכון להגשת הבקשה לרשות ערעור הייתה תלויה ועומדת בבית המשפט השלום בירושלים (ת"ט 64773-03-24). אם יוחלט לקבל את הערעור לגופו, בקשת הביצוע תסולק על הסף, והדבר לכאורה ייתר את הדיון בהתנגדות. **הבקשה לרשות ערעור**

8. המבקש טוען כי היה מקום לקבוע, על סמך גרסת המשיב לבדה, שההלואה ניתנה על דרך עיסוק. אין מחלוקת שהכסף הועבר למבקש, אך יש לברר מהו מהות הכסף לצורך קביעת תחולת החוק: בעוד שהמשיב טוען שמהות הלואה שנתן למבקש, המבקש טוען כי מהותו פירעון חלקי של חוב של המשיב כלפי העמותה. אין בקיומה של הכחשת הלואה כדי להשליך על שאלת העיסוק. יש להניח, לצורך הדיון, שעסקין בהלואה שעה שהמשיב טוען כך. המבקש נסמך על החזקה הקבועה בסעיף 15(א) לחוק הקובעת כי יראו מלווה שנתן הלואה למי שאינו קרוב משפחו כמי שנתן הלואה דרך עיסוק, אם אם כן הוכיח המלווה אחרת. המבקש טוען שאף לגרסתו המוכחשת של המשיב, הוא שימש "גורם ביניים" בהלואה שניתנה על דרך עיסוק. המבקש טוען כי זכותו של המשיב לנסות לסתור את החזקה, אך הוא לא ניסה לעשות כן, וממילא הרשמת לא ערכה בירור בעניין. המבקש מוסיף כי שיעור הריבית של ההלואה מעיד על כך שמדובר בהלואה דרך עיסוק.

9. טענה שנייה של המבקש היא שלא היה מקום לפטור את המשיב מחובת צירוף העתק של הסכם הלואה בכתב ופירוט תנאי הלואה כמצוות הוראת סעיף 8 לחוק אשראי הוגן, כאשר "מלווה שלא דרך עיסוק" לא הוחרג מהוראת סעיף זה. לכן, לגישתו, בהעדר הסכם הלואה בכתב אי אפשר להגיש בקשת ביצוע שטר שעילתה החזר הלואה.

10. לבסוף טוען המבקש כי הרשמת סמכה את החלטתה על סעיף 10 לחוק אשראי הוגן שעה שהוא לא ביקש שתעשה כן. לשיטתו סעיף 10 חל במקרה שבו צורף חוזה ההלואה, בעוד שבענייננו לא צורף הסכם בכתב ולכן אין בידי הרשם כל אמצעי לבחון את העמידה בהוראת סעיף 10, כך שלא היה מקום לקבל לרישום הליך שכזה. **התשובה לבקשה**

11. בתשובה לבקשה מעלה המשיב טענות עובדתיות חדשות שלא נתמכו בתצהיר ושלא נטענו לפני הרשמת. לדבריו, בינו ובין המבקש התקיימו יחסים עסקיים בין אוגוסט 2022 לאוגוסט 2023. המשיב ניהל עמותה שהפעילה שני גני ילדים. המשיב החליט להעביר את הפעילות בגנים

מטעמים אישיים, ועל רקע זה הכיר את המבקש. המבקש רכש מהעמותה פעילות של הפעלת גן אחד (ההסכם צורף); ולאחר חודש רכש את הפעילות של הגן השני (הסכם צורף). מאחר שהגנים הופעלו על ידי עמותה, הוסכם שמנהליה יעזבו ורוכשי הפעילות (המבקש ושותפו) יבואו תחתם. וכך היה (פרוטוקול שנחתם על ידי חברי העמותה צורף). הצדדים הסכימו שהרוכש לא ישלם לעמותה כסף עבור רכישת הפעילות, אלא יתחייב לכסות את חובותיה לצדדים שלישיים. המשיב טוען כי לא משך מהעמותה שקל עבור עצמו, אלא כחלק מההסכם שקבע המבקש ישלם את חובות העמותה במקום עבור הרכישה. בבאוגוסט 2023 נעלם המבקש כשהותיר אחריו חובות של העמותה; העמותה נקלעה לחדלות פירעון ומונה לה כונס נכסים. המשיב טוען כי המבקש היה זה שהשתמש בכספי העמותה, ולא הוא. נטען כי המבקש פנה למשיב באפריל 2023 וביקש הלוואה. המשיב הלווה לו 200,000 ש"ח. נחתם רק שטר היתר עסקא בשל הידידות העמוקה בין השניים. באוגוסט 2023 נעלם המבקש בלא שהשיב את ההלוואה. ביום 30.8.2023 התקיימה פגישה בבית אביו של המבקש, שם אישר המבקש שקיבל הלוואה בסך של 200,000 ש"ח מהמשיב בריבית 2% לחודש (עותק מתמלול ההקלטה צורף). אשר לטענות המועלות בערעור, המשיב מכחיש את טענות המבקש, טוען כי הוא שלט בכספי העמותה, אינו מכחיש שקיבל את ההלוואה, ולכן יש לדחות את הבקשה לרשות ערעור. **דיון והכרעה**

12. החלטתי לדון בבקשה כאילו ניתנה רשות, הוגש ערעור לפי הרשות שניתנה ולקבל את הערעור לגופו במובן זה שתיק ההוצאה לפועל ייסגר והמשיב יוכל להגיש תביעה לבית המשפט במסלול רגיל. להלן טעמיי: **התשתית הנורמטיבית**

13. חוק אשראי הוגן, שבשמו הקודם היה חוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, התשנ"ג-1993, עבר רפורמה מקיפה בשנת 2017, שבה הוא תוקן שלוש פעמים (תיקונים מס' 3, 4 ו-5). על התכלית שלשמה נחקק החוק מלכתחילה עמדה השופטת ע' ארבל בע"א 9044/04 מיסטר מאני בע"מ נ' צוניאשווילי (24.6.2007): "ההסדרה המשפטית של שוק ההלוואות החוץ בנקאיות, הידוע גם כ'שוק אפור', טומנת בחובה שני אינטרסים מנוגדים. מן העבר האחד של המתרחס עומדת ההכרה בכך שההלוואה החוץ בנקאית נולדה לענות על צורך אמיתי הקיים בשוק, דהיינו, מתן הלוואה לגורמים אשר אינם יכולים לקבלה במערכת הבנקאית. הכרה זו, במובלע, מניחה כי תנאי ההלוואה משקפים את הסיכון הגלום בה. מן העבר השני עומדת השאיפה לספק הגנה הולמת ללווה, ולמנוע מן המלווה לנצל לרעה את הבדלי הכוחות והפער ביכולת המיקוח" (שם, בפסקה 15. ראו גם ע"א 8222/19 פרץ נ' קוואלטי קרדיט פאנד, פסקה 10 (7.12.2020)).

14. כדי להגשים את תכליותיו, החוק קובע שורת הוראות קוגנטיות המחייבות את המלווה כלפי הלווה ובהן חובת גילוי רחבה (סעיף 3 לחוק) ותוצאת הפרתה (סעיף 4 לחוק); הגבלה בדבר בסיס ההצמדה ובסיס הריבית (סעיף 4 לחוק); הגבלה על שיעור העלות הממשית של האשראי (סעיף 5 לחוק); הגבלת על ריבית הפיגורים (סעיף 6 לחוק); תנאים להקדמת מועד הפירעון (סעיף 7 לחוק); הגבלה על הוצאות לגביית תשלום שבפיגור (סעיף 7 לחוק); הוראות מיוחדות לעניין סדרי דין בתביעה נגד לווה או בקשה לביצוע פסק דין או לביצוע שטר או לביצוע תביעה על סכום קצוב בהוצאה לפועל (סעיף 8 לחוק) ועוד.

15. סעיפים 8(א) ו-15(א) לחוק קובעים:

סדרי דין	8. (א) הגיש מלווה תובענה בבית משפט נגד לווה, או הגיש נגדו בקשה ללשכת הוצאה לפועל לביצוע פסק דין, לביצוע שטר או לביצוע תביעה על סכום קצוב, והכל בקשר לחוזה הלוואה, יצרף לכתב התביעה או לבקשה העתק של חוזה ההלוואה וכן העתק של פסק הדין או את השטר, לפי העניין, ואולם מלווה מוסדי יהיה רשאי לצרף לכתב התביעה או לבקשה כאמור, במקום העתק של חוזה ההלוואה, רשומה מוסדית כהגדרתה בסעיף 35 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, בקשר לחוזה ההלוואה, בהתאם להוראות הדין, ובלבד שהיא כוללת את כל הפרטים שיש לגלותם במסגרת חוזה ההלוואה לפי סעיף 3(ב).
----------	---

סייג לתחולה	15. (א) הוראות סעיפים 2, 3, 5(ב) ו-1(ג) ו-2(2), 6(ב) ו-1(ג) ו-2(2) ו-7, לא יחולו על מלווה יחיד שנתן הלוואה שלא דרך עיסוק; לעניין זה יראו מלווה שנתן הלוואה למי שאינו קרוב משפחתו כמי שנתן הלוואה דרך עיסוק, אלא אם כן הוכיח המלווה אחרת; לעניין סעיף קטן זה, "קרוב משפחה" – בן זוג, הורה, הורה הורה, בן או בת ובני זוגם, אח או אחות וילדיהם, גיס, גיסה, דוד או דודה וילדיהם, חותן, חותנת, חם, חמות, חתן, כלה, נכד או נכדה, לרבות חורגים.
-------------	--

16. סעיף 15(א) רישה לחוק קובע סייג לתחולת הוראותיו: ההוראות הקוגנטיות המפורטות בו לא יחולו על מלווה יחיד שנתן הלוואה שלא דרך עיסוק. הסיפה של הסעיף קובעת חזקה שלפיה יראו מלווה שנתן הלוואה למי שאינו קרוב משפחתו כמי שנתן הלוואה דרך עיסוק, אלא אם כן הוכיח המלווה אחרת. בהמשך הסעיף מוגדר המונח "קרוב משפחה". חזקה זו משמיעה שכל עוד לא הוכח אחרת, כל הלוואה שניתנה על ידי מלווה יחיד לאדם שאינו קרוב משפחה נחשבת להלוואה שניתנה דרך עיסוק. על הרציונל הטמון בחזקה זו ניתן ללמוד מדברי ההסבר לתיקון סעיף 15(א) (הצעת חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות (תיקון מס' 3), התשע"ה-2015, ה"ח הממשלה 812, 819): סעיף קטן (א) של סעיף 15 לחוק קובע כי סעיף 2 לחוק (חובת עריכת חוזה בכתב), סעיף 3 (חובת גילוי) וסעיף 7 (הקדמת מועד פירעון) לא יחולו על מלווה הנותן הלוואה שלא דרך עיסוק. מוצע לצמצם את הסייג האמור ולקבוע כי הוראות הסעיפים האמורים לא יחולו רק על מלווה שהוא יחיד הנותן הלוואה שלא דרך עיסוק לקרובו, כהגדרתו המוצעת. לעניין זה מוצע לסייג גם את התחולה של חובת הגילוי לפי סעיף 5(ב) לחוק, כנוסחו המוצע בסעיף 5 להצעת החוק, ובהתאם גם את ההשלכה על אי-קיום חובת הגילוי, הקבועה בסעיף 5(ג)(1) ו-(2) לחוק, כנוסחה בסעיף האמור. מחד גיסא, נמצא כי יש מקום להחריג את החובות הקבועות בסעיפי חוק אלה לגבי מלווים יחידים הנותנים לקרוביהם הלוואה שלא דרך עיסוק, שכן מדובר בנטל שאין הצדקה להטילו במצבים אלה. מאידך גיסא, נמצא שיש לצמצם את תחולת הסייג, כך שכל שמדובר במלווה שהוא תאגיד, במתן הלוואה דרך עיסוק (בין אם לקרובו של המלווה ובין אם לאו), או במתן הלוואה לאדם שאינו קרובו של המלווה (בין אם בדרך עיסוק ובין אם לאו), יחולו הוראות אלה, שכן אין הצדקה להחריגם. כמו כן, צמצום הסייג מבקש להתמודד עם החשש הממשי של שימוש לרעה במתן הלוואה באמצעות "אנשי קש", שאינם מלווים דרך עיסוק, כדי להימנע מהחלה של הוראות החוק.

17. יצוין כי אף שבהצעת החוק הוצע להחיל את ההוראות הקוגנטיות על כל הלוואה של תאגיד ליחיד, של מלווה דרך עיסוק ליחיד, ושל מלווה יחיד לאדם שאינו קרוב משפחתו, בסופו של דבר הוחלט לפטור מהוראות הפיקוח שצוינו בסעיף יחיד שנתן הלוואה שלא דרך עיסוק תוך קביעת חזקה שיחיד שנתן הלוואה לאדם שאינו קרוב משפחה עשה זאת דרך עיסוק.

18. סעיף 10(א)(1) לחוק קובע לאמור:

אי-נקיטה של 10. (א) (1) ביקש מלווה לנקוט הליכים נגד לווה בתיק הליכי הוצאה הוצאה לפועל לביצוע פסק דין שניתן במעמד צד לפועל אחד, לביצוע שטר או לביצוע תביעה על סכום קצוב, בקשר לחוזה ההלוואה, רשאי רשם ההוצאה לפועל, ביוזמתו או על פי בקשה, לסרב לנקוט את ההליכים המבוקשים, ובכלל זה להורות על אי-פתיחת תיק הוצאה לפועל או סגירתו, אם היה לו יסוד להניח כי חוזה ההלוואה או תנאי בו אינם מתאימים לדרישות לפי חוק זה, ולגבי מלווה מוסדי – לדרישות לפי חוק זה או לפי חוק אחר החל בעניין כאמור בסעיף 16; ואולם לא יורה רשם ההוצאה לפועל על אי-פתיחת תיק ביוזמתו אלא לאחר שנתן לצדדים הזדמנות לטעון את טענותיהם;

(2) מנהל לשכת ההוצאה לפועל רשאי לסרב לנקוט הליכים בתיק הוצאה לפועל לביצוע שטר או לביצוע תביעה על סכום קצוב כאמור בפסקה (1), בנסיבות המנויות בצו שקבע שר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט.

(ב) (בוטל)

(ג) ביקש מלווה נקיטת הליכים כאמור בסעיף קטן (א), והשהה את ההליכים ללא טעם סביר, רשאי רשם ההוצאה לפועל, ביוזמתו או על פי בקשה, לסרב לנקוט את ההליכים המבוקשים כאמור באותו סעיף קטן, וכן רשאי הוא לקבוע ריבית פיגורים בשיעור נמוך מן השיעור של חוזה ההלוואה לתקופת השיהוי.

(ד) הוגש לבית המשפט המוסמך ערעור על החלטה של רשם ההוצאה לפועל לסרב לנקוט הליכים של הוצאה לפועל לפי סעיף זה, ידון בית המשפט בעניין כאילו הגיש הלווה בקשה לבית המשפט לביטול חוזה ההלוואה או תנאי בו, או לשינויים, כאמור בסעיף 9.

(ה) (בוטל)

19. בעש"א (שלום ת"א) 24 28042-05-22 קרדיט מימון בע"מ נ' צ'רמושניוק (15.12.2022) עמדתי על אופי השימוש בסמכות המוקנית לרשם ההוצאה לפועל בסעיף 10(א)(1) לחוק, וכך נקבע (פסקות 19-20): סעיף 10(א)(1)

מסמך את הרשם לסרב לנקוט הליכים נגד לווה לביצוע פסק דין שניתן במעמד צד אחד, לביצוע שטר או לביצוע תביעה על סכום קצוב, בקשר לחוזה הלואה, ובכלל זה להורות על אי-פתיחת תיק הוצאה לפועל או סגירתו. הרשם ישתמש בסמכויות אלו אם קם יסוד להניח כי חוזה ההלוואה או תנאי בו אינם מתאימים לדרישות לפי החוק, ולגבי מלווה מוסדי – לדרישות לפי החוק או לפי חוק אחר החל בעניין כאמור בסעיף 16 (סעיף 10(א)(1) לחוק). [...] הרשם ומנהל לשכת ההוצאה לפועל רשאים לעשות שימוש בסמכויותיהם האמורות אף מיוזמתם, ובלבד שנתנו לזוכה-המלווה זכות טיעון קודם לכן. [...] כדי שרשם ההוצאה לפועל יפעיל את סמכויותיו צריך להתקיים רף ראייתי נמוך – יסוד להניח שחוזה ההלוואה או תנאי בו אינם מתאימים לדרישות החוק. רמת ההוכחה הנדרשת מהרשם בהחלטה מסוג זה נמוכה מאשר הרמה הנדרשת במשפט האזרחי. הרשם אינו נדרש לנהל "חקירה", וסוג הראיות הנדרשות ממנו לביסוס החלטתו דומה לסוג הראיות הנדרשות בהליכים מנהליים [...].

20. באותו עניין נדונה גם השאלה מהו הרף הראייתי הנדרש לשם קביעה אם ישנו יסוד להניח שחוזה ההלוואה או תנאי בו אינם עומדים בדרישות החוק, ומה טיב הבירור שהרשם נדרש לעשות לשם כך. נקבע שיש לרשם שיקול דעת אם לערוך בירור עובדתי מקיף או להסתפק בהכרעה לכאורית על יסוד הכתב (שם, בפסקות 23-27). הרף הראייתי הדרוש – יסוד להניח – הוא רף נמוך.

21. בעניין צוניאשווילי ציין השופט (כתוארו אז) א' רובינשטיין כי "דווקא אופיה הנשכני, הבוטה, של ההלוואה החוץ-בנקאית, ואופיו הבעייתי של השוק האפור [...] לא רק מצדיקים אלא גם מחייבים הקפדה על כל תגיהן ודקדוקיהן של הוראות החוק, וחובתנו לעמוד על משמרה זה" (פסקה ג' לחוות דעתו). גישה זו הכתה שורשים בפסיקה (ראו גם רע"א 5888/95 קווי אשראי לישראל (ראשל"צ) בע"מ נ' וניני (14.5.1997); ע"א 9136/02 רלמ; מיסטר מאני ישראל בע"מ נ' רייז, פ"ד נח(3) 934, 947 (2004); ע"א 3464/22 אידל נ' מימון ישיר מקבוצת ישיר (2006) בע"מ, פסקה 17 (5.11.2023)). מן הכלל אל הפרט

22. המשיב טען בבקשת הביצוע כי נתן למערער הלוואה על רקע ידידות קרובה. הואיל והמשיב אינו קרוב משפחה של המערער, סעיף 15(א) לחוק קובע חזקה שעסקינן בהלוואה שניתנה דרך עיסוק. המשיב ביקש לסתור את החזקה בכך שטען שההלוואה ניתנה בתנאי ידידות קרובה ושלא במסגרת עיסוק. כדי לקבוע שגרסת המשיב בדבר הסייג נכונה – קרי: אם עלה בידי המשיב לסתור את החזקה הקבועה בסעיף 15(א) סיפה – נדרשה הכרעה עובדתית הנסמכת על חומר הראיות לפי הרף הראייתי הנוהג. הנטל

להראות שהסייג מתקים והחוק אינו חל מוטל על המלווה (ת"א (שלום חי') 24044-02-20 בני נ' עכו, פסקה 14 והאסמכתאות שם (7.8.2023) (השופט הבכיר ר' חדיד)). אין נפקא מינה שגרסת המבקש הייתה שונה. מקום שהמבקש כפר בגרסת המשיב, היה מקום לבחון אם עלה בידי המשיב להוכיח את קיומו של הסייג.

23. על רקע המגמה לפרש את הוראות החוק בקפדנות ולהרחיב את תחולתו, אני סבור שהיה מקום לקבוע שהחזקה הקבועה בסעיף 15(א) לחוק לא נסתרה, במובן זה שלא עלה בידי המשיב לסתור את החזקה הקובעת שההלוואה ניתנה בדרך עיסוק, ולכן סעיפי החוק המנויים בסעיף 15(א) חלים בעניינה, לרבות דרישת סעיף 2 בדבר קיומו של הסכם הלוואה בכתב ודרישת סעיף 8(א) לחוק לצרף את אותו הסכם במועד פתיחת התיק. מאחר שאין חולק שאין בנמצא הסכם הלוואה בכתב (ואין די לעניין זה בהיתר עסקא), המסקנה המתבקשת היא שהיה מקום להורות על סגירת תיק ההוצאה לפועל.

24. קביעה זו נשענת על העובדות הבאות שאינן שנויות במחלוקת: ההיכרות בין הצדדים היא בת כשנה ונולדה על רקע עסקי; סכום ההלוואה אינו קטן (200,000 ש"ח); ההלוואה נשאה ריבית חודשית בשיעור של 2%, שהיא ריבית גבוהה. שיעור הריבית כשלעצמו מעורר ספק בטענת המשיב שההלוואה ניתנה על רקע "ידידות קרובה". טענת המשיב שככל שמדובר בריבית גבוהה, הדבר נעשה בתום לב אומרת יותר מדרשני. המשיב לא ציין את שמו של המלווה באופן שמקשה לברר את טענותיו. התמליל של הפגישה שהתקיימה בבית אבי המערער צורף באופן חלקי (וכלל לא צורף לתשובה לבקשת הסילוק). כל אלה מטים את הכף לקבוע שהחזקה לא נסתרה, שמדובר בהלוואה שניתנה במסגרת עיסוק (השוו לע"א (מחוזי מר') 24535-11-21 סופר נ' הנינה (31.5.2022)), ולהחיל את הוראותיו הקוגנטיות של החוק לרבות החובה לערוף הסכם בכתב ולצרפו בעת פתיחת תיק ההוצאה לפועל. משלא צורף הסכם בכתב בניגוד לדרישת סעיף 8, היה מקום לסגור את תיק ההוצאה לפועל. תוצאה זו עולה בקנה אחד עם מדיניות משפטית ראויה ועם תכליתו הצרכנית של החוק. די בכך כדי לקבל את הערעור.

25. המערער העלה טענה נוספת שבעטייה היה מקום לשיטתו לסגור את התיק. סעיף 15(א) לחוק אינו מחריג את הוראת סעיף 8(א) רישה לחוק הקובעת: "הגיש מלווה תובענה בבית משפט נגד לווה, או הגיש נגדו בקשה ללשכת הוצאה לפועל לביצוע פסק דין, לביצוע שטר או לביצוע תביעה על סכום קצוב, והכל בקשר לחוזה הלוואה, יצרף לכתב התביעה או לבקשה העתק של חוזה ההלוואה [...]". לטענת המערער, הואיל וסעיף 8 מחייב לצרף

העתק של חוזה הלוואה לכל תביעה שטרית שעילתה הלוואה או בקשת ביצוע שטר, הרי שבהיעדר הסכם כזה בענייננו, המשיב-המלווה לא יכול להגיש תביעה שטרית כלל – לא לבית משפט ולא ללשכת ההוצאה לפועל. המערער טוען, למעשה, שסעיף 8 קובע דרישת כתב דיונית – בדמות הסכם הלוואה בכתב – שהצגתו היא תנאי להגשת תביעה שטרית שעילתה הלוואה. הרשמת לא דנה די הצורך בטענה זו. הואיל ודין הערעור להתקבל גם ללא קשר אליה, איני נדרש להכריע בכך ואותיר את העניין לעת מצוא. עם זאת אציין, בלא לקבוע מסמרות, שהטענה אינה נטולת אחיזה (וראו ע"א (מחוזי ת"א) 4003/07 בס' נ' אריה, פסקה 35 (21.1.2009). בקשת רשות ערעור נדחתה: רע"א 2132/09 אריה נ' בס' (8.7.2009); ת"א (שלום י-ם) 1207-03-18 אלמליח נ' לוי (22.7.2020)).

26. הערה כללית טרם סיום: חוק אשראי הוגן הוא חוק צרכני חשוב. תכליתו להגן על אוכלוסיות חלשות שאינן יכולות ליטול אשראי בנקאי בהיעדר יכולת להעמיד בטחונות, וחשופות בשל כך לניצול לרעה של היעדר כוח המיקוח הכלכלי שלהן. ללשכות ההוצאה לפועל הוקנו סמכויות חשובות המאפשרות להן לשמש "שומרות סף" שבכוחן לעצור על מפתן דלתן תיקי הוצאה לפועל שאינם עומדים בהוראות החוק ושלמרות זאת נפתחו על ידי מלווים במה שמכונה "שיטת מצליח" (ת"ט (שלום ת"א) 55189-09-23 גני נ' בול מסחר והשקעות בע"מ, פסקה 10 (24.1.2024) (השופט ל' גלברד)). הרף הראיתי הנדרש לשם קביעה שבקשת הביצוע אינה עומדת בהוראות החוק – "יסוד להניח" – הוא רף נמוך למדי, והבירור העובדתי יכול להיעשות על דרך הכתב ובקלות יחסית. הסמכות מסורה באופן חלקי לעובדי המנהל האמונים על פתיחת התיקים (תקנה 104(א)(2) לתקנות ההוצאה לפועל), ובאופן רחב יותר לרשמי ההוצאה לפועל (סעיף 10(א)(1) לחוק). ברם הניסיון מלמד שתיקים לא מעטים עושים את דרכם לבתי המשפט ללא בדיקה (ראו למשל תאד"מ (שלום ת"א) 25378-10-21 בן יעקב נ' פרץ (22.9.2022) (השופט ג' מינא)).

27. היעדר שימוש בסמכות הבדיקה בהוצאה לפועל מחייב את בתי המשפט להידרש לנושא בעת דיון בהתנגדות לביצוע שטר. יוצא שתיקים שעל פניו היו צריכים להיסגר בלשכות ההוצאה לפועל מועברים לבתי המשפט, וצורכים זמן שיפוטי יקר על חשבון תיקים אחרים הממתינים בתור, ואלה רבים. בתוך כך נדרשים החייבים (המבקשים בהתנגדות) לא אחת להפקיד סכומי כסף כתנאי לעיכוב הליכים באופן שמכביד עליהם (כשההתנגדות מוגשת באיחור), וזאת ללא הצדקה. לכן רצוי שמערכת ההוצאה לפועל תרחיב את השימוש בסמכויות האמורות, לרבות בדרך של בדיקות יזומות, קפדניות ודקדקניות אם תיקי הוצאה לפועל לביצוע שטרות בקשר לביצוע

הלוואה או פסקי דין שניתנו בהיעדר הגנה שעילתם הלוואה אכן עומדים בהוראות החוק. אם נמצא שדרישות החוק אינן מתקיימות, על התיקים להיעצר שם ולהיסגר (ובמקרה של התנהלות מכוונת ללא הסבר – תוך פסיקת הוצאות), ולמלווה תעמוד אפשרות להגיש תביעה במסלול רגיל. עמדה דומה הובעה בפסיקה (ת"ט 47605-06-23 פאד העיר מימון ושיווק (2009) בע"מ נ' אלטורי (25.1.2024) (השופטת ח' בולמס); ת"ט (שלום כפ"ס) 23960-0124 יונט קרדיט שירותים פיננסיים בע"מ נ' ג.ב.ר.ה לחומרי בניין בע"מ (30.1.2024) (כנ"ל)). יש לקוות שמערכת ההוצאה לפועל תטה אוזן קשבת לדברים אלה ותפעיל באופן תדיר ויעיל יותר את הסמכויות החשובות שהוקנו לה בסעיף 10 לחוק.

28. לבסוף אציין כי לא נעלמה מעיני הוראת סעיף 10(ד) לחוק בדבר הדרך שבה הערעור אמור להתברר. ברם מי מהצדדים לא ביקש לערוך בירור כלשהו בהתאם לסעיף 9 לחוק, מה גם שהחלטה זו נסמכה על מסגרת עובדתית שאינה שנויה במחלוקת, ושעל פיה ראוי לברר את טענות המשיב במסגרת תביעה "רגילה". **סוף דבר**

29. מכל המקובץ לעיל, הערעור מתקבל. תיק ההוצאה לפועל ייסגר. המשיב רשאי להגיש תביעה אזרחית לבית המשפט המוסמך. המשיב יישא בהוצאות המערער בסך של 4,000 ש"ח. המזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים. ניתן היום, כ"ה באייר התשפ"ד, 2 ביוני 2024, בהעדר הצדדים.

טל חבקין, שופט, סגן הנשיאה